

DẠY HỌC TÍCH HỢP NỘI DUNG “CUỘC KHÁNG CHIẾN TOÀN QUỐC CHỐNG THỰC DÂN PHÁP (1946-1954)” CHO HỌC SINH LỚP 12

**Trương Trung Phương¹,
Nguyễn Thị Thế Bình^{2,+}**

¹Trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng;

²Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

+Tác giả liên hệ • Email: thebinhsphn@gmail.com

Article History

Received: 28/6/2020

Accepted: 15/7/2020

Published: 20/8/2020

Keywords

application, methods,
integrated teaching method,
teaching History, high
school.

ABSTRACT

According to the current History education curriculum at high school, lessons about the National Resistance War against French Colonialists (1946 - 1954) are taught in grade 12. The victory of the anti-French war is the result of the combined strength of the whole nation in politics, economy, military, diplomacy, culture, and education. Therefore, in order for effective teaching, it is necessary to use a variety of interdisciplinary scientific knowledge, as well as flexibly employ different forms, methods, means, teaching techniques, and methods of testing and assessment. Within the scope of the article, the authors discuss how to apply the integrated teaching method in teaching a specific piece of content, thereby contributing to innovating teaching methods and enhancing History teaching quality.

1. Mở đầu

Việc đổi mới mục tiêu dạy học chủ yếu từ truyền thụ kiến thức sang dạy học theo định hướng phát triển năng lực và phẩm chất người học đã đặt ra yêu cầu phải đổi mới đồng bộ các yếu tố của quá trình dạy học (QTDH): từ mục tiêu dạy học, đến nội dung dạy học, hình thức dạy học, phương pháp dạy học (PPDH), phương tiện dạy học, kỹ thuật dạy học và kiểm tra, đánh giá. Đó là tiếp cận theo hướng tích hợp và là một trong những giải pháp quan trọng để nâng cao chất lượng dạy học lịch sử (DHLS) ở trường phổ thông. Vì vậy, các nhà giáo dục trong và ngoài nước đã tập trung nghiên cứu, tiêu biểu như: Đairi (1978, tr 10) đã nhấn mạnh: “*Toàn bộ công tác dạy học sẽ vô cùng có lợi, nếu thầy giáo hiểu môn học trên cơ sở tất cả những nguồn tư liệu có liên quan đến sự kiện...*”; hay Xavier Roegiers (1996, tr 73) cho rằng: tích hợp là một quan điểm lí luận dạy học, với từng môn học có những mức độ khác nhau, gồm tích hợp trong nội bộ môn học, tích hợp đa môn, tích hợp liên môn, tích hợp xuyên môn,...

Giáo trình *Phương pháp dạy học lịch sử* (LS) đã trình bày sơ lược quá trình phát triển của tư tưởng tích hợp trong dạy học, nhấn mạnh dạy học tích hợp (DHTH) giúp học sinh (HS) khắc phục được tình trạng nhận thức rời rạc, phát triển kỹ năng tư duy LS (Phan Ngọc Liên, 2012). Cuốn *PPDH môn LS ở trường THPT* (Vũ Quang Hiến, Hoàng Thanh Tú, 2014) đã đề xuất một số hình thức vận dụng DHTH trong môn LS như: *Tích hợp kiến thức LS của các bài trong chương trình môn học; tích hợp kiến thức các chuyên ngành của khoa học LS; tích hợp nội dung LS sử dụng bài và tích hợp liên môn*; có nghiên cứu đã khẳng định: “*Việc tích hợp kiến thức các môn học, chủ yếu về khoa học xã hội, đem lại nhiều kết quả: tiết kiệm thời gian dạy học, củng cố và phát triển kiến thức LS, phát huy tính tích cực, năng động của HS và gây hứng thú học tập. Do đó, chất lượng dạy học bộ môn được nâng lên*” (Phan Ngọc Liên và cộng sự, 2002, tr 123). Bài viết *Sự cần thiết của phương pháp tích hợp trong DHLS ở trường THPT hiện nay* (Nguyễn Thị Thế Bình và Trương Trung Phương, 2019) đã đi sâu tìm hiểu bản chất, các mức độ tích hợp, tầm quan trọng của việc sử dụng DHTH trong DHLS ở trường phổ thông...

Như vậy, qua khảo cứu chúng tôi nhận thấy, các công trình nghiên cứu đã bước đầu làm rõ lí luận về tích hợp, DHTH, các mức độ và quy trình tổ chức DHTH, về định hướng tích hợp trong xây dựng chương trình, sách giáo khoa... Tuy nhiên, việc vận dụng DHTH vào giảng dạy nội dung “*Cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp (1946-1954)*” cho HS lớp 12 thì chưa có công trình nào đi sâu nghiên cứu. Vì vậy, chúng tôi luận giải bản chất của DHTH và DHTH trong môn LS; từ đó đề xuất cách thức vận dụng DHTH đối với một vấn đề, một nội dung LS cụ thể. Qua đó, góp phần thực hiện đổi mới PPDH và nâng cao chất lượng dạy học bộ môn LS hiện nay.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Quan niệm về tích hợp và dạy học tích hợp trong môn Lịch sử

2.1.1. Quan niệm về tích hợp

Tích hợp (integration) là thuật ngữ có nguồn gốc Latinh với nghĩa là sự xác lập cái chung, cái toàn thể, cái thống nhất trên cơ sở những bộ phận riêng lẻ. Theo Từ điển Bách khoa Khoa học giáo dục của Cộng hòa Liên bang Đức, “tích hợp”: “1) Là quá trình xác lập lại cái chung, cái toàn thể, cái thống nhất từ những cái riêng lẻ; 2) Là trạng thái mà trong đó có cái chung, cái toàn thể được tạo ra từ những cái riêng lẻ” (dẫn theo Nguyễn Thị Kim Dung, 2014, tr 13-14). Theo Từ điển tiếng Việt: “Tích hợp là sự lắp ráp, kết nối các thành phần của một hệ thống theo quan điểm tạo nên một hệ thống toàn bộ” (Hoàng Phê, 2003, tr 981); “Tích hợp là sự hợp nhất, sự hòa nhập, sự kết hợp. Đó là sự hợp nhất hay nhất thể hóa các bộ phận khác nhau để đưa tới một đối tượng mới như là một thể thống nhất dựa trên những nét bản chất của các thành phần đối tượng chứ không phải là phép cộng đơn giản những thuộc tính của các thành phần ấy” (Trần Thị Thanh Thủy, 2016, tr 13).

Từ những quan niệm chung về tích hợp, chúng tôi cho rằng: tích hợp trong lĩnh vực giáo dục là sự liên kết hữu cơ các yếu tố của hoạt động giáo dục, giúp HS chiếm lĩnh kiến thức, giải quyết các vấn đề, các tình huống đặt ra trong học tập và cuộc sống. Qua đó, thực hiện được mục tiêu dạy học.

2.1.2. Dạy học tích hợp

Xuất phát từ lý luận về tích hợp và PPDH, DHTH được hiểu là con đường, cách thức, biện pháp liên kết, phối hợp giữa các yếu tố riêng lẻ của QTDH thành một thể thống nhất trong mối liên hệ tác động qua lại, hỗ trợ cho nhau, nhằm giúp người học chủ động chiếm lĩnh kiến thức hay giải quyết một vấn đề, tình huống cụ thể. Theo đó, bản chất của DHTH là quá trình tích hợp về mục tiêu, nội dung, hình thức tổ chức, phương pháp, phương tiện, kỹ thuật và kiểm tra, đánh giá trong dạy học nói chung.

2.1.3. Dạy học tích hợp trong môn Lịch sử

Trong Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể, Bộ GD-ĐT giải thích: “DHTH là định hướng dạy học giúp HS phát triển khả năng huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng... thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau để giải quyết có hiệu quả các vấn đề trong học tập và trong cuộc sống, được thực hiện ngay trong quá trình lĩnh hội tri thức và rèn luyện kỹ năng” (Bộ GD-ĐT, 2018, tr 36). Trên quan điểm tiếp cận dạy học phát triển năng lực, “DHTH là hành động liên kết một cách hữu cơ, có hệ thống các đối tượng nghiên cứu, học tập của một vài lĩnh vực môn học khác nhau thành nội dung thống nhất, dựa trên mối liên hệ về lý luận và thực tiễn được đề cập trong các môn học đó nhằm hình thành ở HS các năng lực cần thiết” (Trần Thị Thanh Thủy, 2016, tr 13).

Từ các quan niệm nêu trên, chúng tôi cho rằng: DHTH trong môn LS là quá trình giáo viên (GV) tổ chức, hướng dẫn HS tích cực, chủ động, độc lập, sáng tạo trong quá trình nhận thức, trên cơ sở huy động kiến thức của nhiều môn học để chiếm lĩnh kiến thức LS một cách bền vững; biết mở rộng, khắc sâu kiến thức; biết vận dụng kiến thức đã học để giải quyết nhiệm vụ trong học tập và cuộc sống. Đồng thời, rèn luyện các kỹ năng bộ môn, hình thành và phát triển năng lực (chung, đặc thù), cũng như bồi dưỡng những phẩm chất, nhân cách tốt đẹp cho HS, qua đó thực hiện mục tiêu môn học và mục tiêu giáo dục.

2.2. Vận dụng dạy học tích hợp vào giảng dạy nội dung “Cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp (1946-1954)” cho học sinh lớp 12

2.2.1. Tích hợp kiến thức liên môn trong giảng dạy nội dung “Cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp (1946-1954)” cho học sinh lớp 12

Tích hợp kiến thức liên môn là hành động kết nối các tri thức khoa học khác nhau thành một tổ hợp kiến thức thống nhất. Mục tiêu của tích hợp kiến thức liên môn nhằm tạo ra sự liên kết về mặt kiến thức ở các môn học, làm cho chúng tích hợp với nhau để giải quyết các tình huống cho trước một cách hợp lý. Trong DHLS, tích hợp kiến thức liên môn là quá trình vận dụng nội dung kiến thức các môn học khác (Địa lý, Văn học, Giáo dục công dân, Âm nhạc...) để làm rõ một vấn đề LS trên cơ sở phối hợp các hình thức, phương pháp, phương tiện, kỹ thuật dạy học liên môn, liên ngành. Bên cạnh thực hiện trong từng bài học, từng vấn đề cụ thể, việc tích hợp kiến thức liên môn cũng có thể áp dụng xen kẽ trong suốt năm học hoặc vào cuối kì, cuối năm khi xuất hiện những vấn đề chung trong những phần, những chương cụ thể.

Để sử dụng kiến thức liên môn trong DHLS đạt hiệu quả, GV cần xác định rõ mục tiêu của bài học/chủ đề; từ đó xác định nội dung kiến thức cơ bản, cốt lõi cần trang bị cho HS; chọn lọc những kiến thức của các ngành khoa học liên quan có tác dụng mở rộng, khắc sâu, cụ thể hóa kiến thức LS; đồng thời tổ chức, hướng dẫn HS tích cực, chủ động khai thác và chiếm lĩnh kiến thức, tránh trường hợp sử dụng tràn lan kiến thức của môn học khác, dẫn đến tình trạng quá tải và “nhồi nhét” kiến thức. GV có thể vận dụng nhiều cách dạy học khác nhau, trong đó dạy học nêu vấn đề chiếm ưu thế. Khi đó, GV nêu vấn đề (tạo tình huống) học tập và tổ chức cho HS thảo luận để giải quyết vấn đề thông qua việc tự sưu tầm, phân tích tư liệu hoặc phân tích tư liệu do GV cung cấp; sau đó cho HS tự rút ra nội dung kiến thức cốt lõi ẩn chứa bên trong các tư liệu liên môn kể trên để làm rõ vấn đề đã nêu. Sau cùng, GV nhận xét và chốt ý để chuyển sang vấn đề tiếp theo. Trong QTDH nội dung *Cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp (1946-1954)* cho HS lớp 12, GV có thể tích hợp kiến thức Địa lí, Văn học và của nhiều môn học khác nhau. Cụ thể:

- *Tích hợp kiến thức Địa lí*: Sự kiện LS luôn gắn liền với một không gian địa lí cụ thể, không gian địa lí có tác động thúc đẩy hoặc kìm hãm sự tiến triển của các sự kiện, biến cố LS. Kiến thức Địa lí đóng vai trò quan trọng trong việc DHLS, giúp HS hiểu được mối liên hệ, sự tác động của điều kiện địa lí đối với các sự kiện, hiện tượng LS. Qua đó, khắc sâu kiến thức, hiểu được bản chất của sự kiện, hình dung được bức tranh LS chân thực, kích thích hứng thú, sáng tạo của HS đối với giờ học. Khi dạy về chiến dịch LS Điện Biên Phủ, để HS hiểu được vị trí chiến lược đặc biệt, có cách đánh giá khách quan về tầm quan trọng của lòng chảo Điện Biên Phủ và giải thích được tại sao Pháp lại chọn Điện Biên Phủ làm nơi xây dựng tập đoàn cứ điểm mạnh nhất Đông Dương, *một pháo đài bất khả xâm phạm*, GV có thể hướng dẫn HS khai thác tư liệu sau: “*Điện Biên Phủ là một thung lũng rộng lớn ở phía Tây vùng rừng núi Tây Bắc, có lòng chảo Mường Thanh dài gần 20km, rộng từ 6-8km, cách Hà Nội khoảng 300km, cách Luông Pha Bông khoảng 200km đường chim bay. Thung lũng này nằm gần biên giới Việt Nam - Lào, có con sông Nậm Rốm chạy theo hướng Nam - Bắc, đổ xuống sông Nậm Hu, có sân bay Mường Thanh được xây dựng từ năm 1889... Điện Biên Phủ ở một vị trí chiến lược quan trọng chẳng những đối với chiến trường Đông Dương mà còn đối với miền Đông Nam Á. Một trục giao thông nối liền các miền biên giới Lào, Thái Lan, Miến Điện và Trung Quốc. Nó như cái bàn xoay có thể xoay đi bốn phía Việt Nam, Lào, Miến Điện, Trung Quốc, như cái chìa khóa bảo vệ Thượng Lào...*” (Nguyễn Thị Côi và cộng sự, 2004, tr 66-67). GV nêu câu hỏi: *Vì sao Pháp - Mĩ lại chọn Điện Biên Phủ để xây dựng tập đoàn cứ điểm mạnh nhất Đông Dương? Tập đoàn cứ điểm Điện Biên Phủ được xây dựng như thế nào?*; đồng thời, GV hướng dẫn HS quan sát lược đồ kết hợp với đoạn tư liệu để thảo luận và trình bày hiểu biết của mình về khu vực này; rút ra nhận xét về vị trí chiến lược của Điện Biên Phủ đối với Đông Dương và Đông Nam Á, giải thích được vì sao Pháp - Mĩ chọn Điện Biên Phủ để xây dựng tập đoàn cứ điểm mạnh nhất Đông Dương.

- *Tích hợp kiến thức Văn học*: Trong DHLS, tài liệu văn học có vai trò quan trọng, các tác phẩm văn học thông qua những hình tượng cụ thể, lời văn đầy xúc cảm sẽ tác động mạnh đến tư tưởng, tình cảm của HS làm cho bài giảng của GV thêm sinh động, hấp dẫn kích thích hứng thú học tập, phát triển tư duy của HS. Tuy nhiên, khi sử dụng tài liệu văn học, GV cần lưu ý tính khoa học, chính xác và nguồn gốc, xuất xứ của tài liệu; phải lựa chọn những tài liệu phản ánh trực tiếp nội dung của kiến thức LS.

Ví dụ, để cụ thể hóa và khắc sâu trong HS hình ảnh về sự hi sinh, gian khổ, tinh thần lạc quan cách mạng của quân và dân ta trong chiến dịch Điện Biên Phủ, GV cho HS quan sát hình ảnh *Đoàn xe đạp thồ của dân quân Thanh Hóa phục vụ chiến dịch Điện Biên Phủ* và hướng dẫn HS phân tích một đoạn thơ trong bài thơ *Hoan hô chiến sĩ Điện Biên* của nhà thơ Tố Hữu. Bên cạnh đó, GV cũng có thể tích hợp các tác phẩm âm nhạc, nghệ thuật để khởi động, tạo tình huống, kích thích hứng thú học tập cho HS. Ví dụ như các ca khúc: *Hò kéo pháo, Chiến thắng Điện Biên...* Việc tích hợp nội dung kiến thức các khoa học liên ngành vào DHLS vừa là yêu cầu, vừa là biện pháp để đổi mới và nâng cao chất lượng dạy học bộ môn. Vì vậy, đòi hỏi GV phải không ngừng tích lũy kiến thức sâu, rộng để sử dụng linh hoạt và hiệu quả.

2.2.2. *Sử dụng linh hoạt các phương pháp, kĩ thuật dạy học khi giảng dạy nội dung “Cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp (1946-1954)” cho học sinh lớp 12*

Mỗi phương pháp, kĩ thuật dạy học luôn có những ưu điểm và hạn chế riêng, không có phương pháp hay kĩ thuật dạy học nào là toàn năng, có thể phù hợp với mọi nội dung, mọi môi trường hay mọi đối tượng HS. Vì vậy, để sử dụng các phương pháp, kĩ thuật dạy học hiệu quả, đòi hỏi sự linh hoạt, sáng tạo của GV trong việc tích hợp các

phương pháp, kỹ thuật dạy học ở mỗi bài học/chủ đề cụ thể, phù hợp với đối tượng HS. Khi dạy học nội dung *Cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp* nói chung, *Cuộc tiến công chiến lược Đông - Xuân (1953-1954)* và *Chiến dịch Điện Biên Phủ* nói riêng, GV cần sử dụng linh hoạt, hợp lý các phương pháp sử dụng lời nói, đồ dùng trực quan, PPDH nêu và giải quyết vấn đề, PPDH dự án, phương pháp đóng vai, kỹ thuật mảnh ghép, kỹ thuật khăn trải bàn, sơ đồ tư duy... Việc lựa chọn phương pháp, kỹ thuật dạy học phải căn cứ vào mục tiêu bài học, mục tiêu của từng mục, nội dung kiến thức cơ bản, khả năng nhận thức của HS, điều kiện vật chất cho phép; đồng thời, GV phải có kiến thức về lý luận khi sử dụng các phương pháp, kỹ thuật dạy học đó.

Ví dụ, để giúp HS có biểu tượng rõ nét, cụ thể về tập đoàn cứ điểm Điện Biên Phủ, GV cho HS quan sát lược đồ (treo tường hoặc điện tử) tập đoàn cứ điểm Điện Biên Phủ, sau đó tổ chức thảo luận nhóm để giải quyết vấn đề học tập, như: *Hoàn cảnh, nội dung và tác động của kế hoạch Nava đối với cuộc kháng chiến của ta? Vì sao Điện Biên Phủ từ chỗ không có trong kế hoạch Nava đã trở thành “trung tâm của kế hoạch Nava? Vì sao nói Điện Biên Phủ được coi là “pháo đài bất khả xâm phạm”?*... Trong quá trình trao đổi, thảo luận, GV sử dụng lược đồ, hình ảnh kết hợp với miêu tả, phân tích, nhận xét để kết luận vấn đề. Như vậy, chỉ với một nội dung kiến thức, GV và HS đã thực hiện tích hợp các PPDH khác nhau, gồm: PPDH theo nhóm, nêu và giải quyết vấn đề, sử dụng đồ dùng trực quan và sử dụng lời nói. Hoặc, khi dạy nội dung *Diễn biến chiến dịch Điện Biên Phủ (1954)*, GV tổ chức cho HS giải quyết vấn đề về phương án tác chiến của chiến dịch là “*đánh nhanh, thắng nhanh*” và “*đánh chắc, tiến chắc*” thông qua phương pháp đóng vai và tranh luận. Trong quá trình đóng vai nhân vật, việc tìm kiếm tư liệu, lập luận, phản biện của thành viên các nhóm sẽ giúp HS hiểu sâu sắc ý nghĩa quan trọng của quyết định chuyển từ phương án “*đánh nhanh, thắng nhanh*” sang “*đánh chắc, tiến chắc*” - một trong những yếu tố quan trọng dẫn đến thắng lợi của *Chiến dịch Điện Biên Phủ (1954)*.

Như vậy, việc tích hợp các phương pháp và kỹ thuật dạy học là một nguyên tắc trong DHLS, đồng thời là nhân tố quyết định tạo nên giờ học hiệu quả. Nhưng quan trọng hơn cả, GV phải không ngừng học tập, tích lũy kiến thức về phương pháp và nâng cao về nghiệp vụ sư phạm để sử dụng chúng một cách đa dạng, linh hoạt và sáng tạo.

2.2.3. Sử dụng hợp lý các phương tiện dạy học khi giảng dạy nội dung “*Cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp (1946-1954)*” cho học sinh lớp 12

Trong QTDH, các phương tiện dạy học được xem là một trong những yếu tố trợ giúp GV diễn đạt nội dung sinh động, hấp dẫn, dễ hiểu hơn; tạo điều kiện thuận lợi cho quá trình lĩnh hội của HS và thực hiện mục tiêu dạy học. Phương tiện dạy học dùng để chỉ những thiết bị được sử dụng khi giải quyết các nhiệm vụ trong QTDH. Các phương tiện được GV và HS sử dụng trong DHLS gồm: máy chiếu, tivi, máy ghi âm, máy tính điện tử, máy quay phim...; các tài liệu in (sách giáo khoa, sách tham khảo, các tài liệu...); các phương tiện mang tin thính giác, thị giác và hỗn hợp (băng ghi âm, đĩa ghi âm, các chương trình phát thanh, tranh vẽ, biểu bảng, bản đồ, đồ thị, ảnh...); các vật mẫu, mô hình...

Thực tiễn hiện nay cho thấy, việc sử dụng hợp lý các phương tiện dạy học vào giảng dạy nội dung *Cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp (1946-1954)* là tương đối thuận lợi, bởi hầu hết các trường THPT trên cả nước đều có phòng học được trang bị máy chiếu, máy tính, tivi... Nhiệm vụ của GV là tìm kiếm, chọn lọc tư liệu, xây dựng kế hoạch dạy học phù hợp để tận dụng tối đa trang thiết bị sẵn có của nhà trường, làm cho bài giảng hấp dẫn, sinh động, kích thích được hứng thú học tập của HS và góp phần nâng cao chất lượng dạy học bộ môn. Ở những trường chưa được trang bị đầy đủ các trang thiết bị dạy học, GV cần chủ động cùng HS khắc phục để tự tạo ra những phương tiện phù hợp phục vụ cho việc dạy học thuận lợi và hiệu quả. Ví dụ, khi dạy về diễn biến *Chiến dịch Điện Biên Phủ*, GV tích hợp các đoạn phim, các hình ảnh tư liệu vào giáo án điện tử và thông qua máy chiếu/tivi, trình chiếu cho HS quan sát; đồng thời, tổ chức cho HS rèn luyện năng lực tư duy môn học với các tình huống học tập được rút ra từ các đoạn phim, hình ảnh tư liệu hoặc rèn khả năng thuyết trình, tự học, hợp tác, giải quyết vấn đề... cho HS khi sử dụng các phương tiện dạy học.

2.2.4. Sử dụng phù hợp các hình thức, biện pháp kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của học sinh khi giảng dạy nội dung “*Cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp (1946-1954)*” cho học sinh lớp 12

Trong quá trình DHLS, việc kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của HS giữ vai trò đặc biệt quan trọng. Bên cạnh ý nghĩa về mặt nhận thức và giáo dục, kiểm tra, đánh giá còn có tác dụng phát triển toàn diện HS. Thông qua kiểm tra, đánh giá, các năng lực và thao tác tư duy của HS sẽ không ngừng hình thành và phát triển. Theo đó, việc tích hợp

hình thức kiểm tra, đánh giá trong dạy học nội dung *Cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1946-1954)* là hết sức cần thiết và trở thành xu thế tất yếu trong DHLS hiện nay. GV có thể sử dụng các hình thức:

- *Tích hợp kiểm tra kiến thức bài học bằng cách sử dụng đồ dùng trực quan*: Trong dạy học, đồ dùng trực quan góp phần tạo biểu tượng, cụ thể hóa sự kiện, giúp HS biết LS diễn ra như thế nào một cách chân thực, sinh động, hấp dẫn; là cơ sở để HS hiểu sâu sắc bản chất sự kiện, hiện tượng LS; phát triển khả năng quan sát, óc tưởng tượng, tư duy và kĩ năng thực hành của HS. Đồ dùng trực quan còn là một nguồn kiến thức quan trọng, vì vậy cần được sử dụng linh hoạt và đa dạng trong quá trình kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của HS.

Ví dụ, GV có thể yêu cầu HS làm bài tập sau: *Dựa vào lược đồ “Diễn biến chiến dịch Điện Biên Phủ”, em hãy cho biết tập đoàn cứ điểm Điện Biên Phủ được xây dựng như thế nào? Vì sao nói, Điện Biên Phủ được coi là “pháo đài bất khả xâm phạm”, là “cái bẫy để nghiền nát chủ lực Việt Minh”?, hoặc: thông qua miêu tả bức ảnh Đoàn xe đạp thồ của dân quân Thanh Hóa phục vụ chiến dịch Điện Biên Phủ và bức ảnh Bộ đội ta kéo pháo vào Điện Biên Phủ, em hãy nêu ý nghĩa và tác dụng của chúng đối với chiến dịch Điện Biên Phủ.*

- *Tích hợp kiểm tra kiến thức bài học bằng cách kết hợp với các nguồn tài liệu*: Đối với hình thức này, GV có thể trích dẫn câu nói nổi tiếng của một nhân vật LS hoặc một tài liệu, văn kiện LS để tổ chức cho HS bình luận, phân tích, đánh giá nội dung của các tư liệu nêu trên. Ví dụ: *Bằng các sự kiện của LS dân tộc và thế giới hãy bình luận nhận định của Chủ tịch Hồ Chí Minh về ý nghĩa của Chiến thắng Điện Biên Phủ (1954): “Điện Biên Phủ như là một cái móc chối lợi bằng vàng của LS. Nó ghi rõ nơi chủ nghĩa thực dân lần xuống dốc và tan rã, đồng thời phong trào giải phóng dân tộc khắp thế giới đang lên cao đến thắng lợi hoàn toàn”,* hay yêu cầu HS hoàn thành bài tập: *Thông qua những sự kiện tiêu biểu của cuộc kháng chiến chống Pháp (1946-1954) và bằng những hiểu biết của bản thân, em hãy chứng minh nhận định của Chủ tịch Hồ Chí Minh: “Nhờ có sự đoàn kết chặt chẽ và anh dũng hi sinh của toàn quân và toàn dân ta, chúng ta đã đại thắng ở Điện Biên Phủ”.*

- *Tích hợp kiểm tra, đánh giá nội dung bài học bằng câu hỏi tự luận kết hợp với trắc nghiệm khách quan*: Câu hỏi tự luận và câu hỏi trắc nghiệm khách quan được sử dụng phổ biến trong kiểm tra, đánh giá môn LS. Câu hỏi tự luận có ưu thế trong đánh giá cách diễn đạt và khả năng tư duy của HS, nhưng không bao quát được toàn bộ nội dung kiến thức và khó đảm bảo tính khách quan. Trong khi đó, câu hỏi trắc nghiệm khách quan giúp GV có thể trong một thời gian ngắn kiểm tra được ở HS một lượng lớn nội dung kiến thức, đồng thời đảm bảo được tính khách quan trong khâu chấm điểm... Vì vậy, việc tích hợp hình thức trắc nghiệm và tự luận trong một đề kiểm tra là giải pháp tốt để phát triển toàn diện khả năng tư duy của HS trong quá trình nhận thức.

Ví dụ, GV có thể kiểm tra 15 phút bằng bài tập sau:

1. Cuộc tiến công chiến lược Đông Xuân 1953-1954 của quân dân Việt Nam kết thúc thắng lợi đã:

- A. Buộc Pháp phải kí Hiệp định Giơnevơ.
- B. Đập tan hoàn toàn ý chí xâm lược của Pháp.
- C. Bước đầu phá sản kế hoạch Nava của Pháp.
- D. Làm phá sản hoàn toàn kế hoạch Nava của Pháp.

2. Hãy phân tích ý nghĩa của Cuộc tiến công chiến lược Đông Xuân 1953-1954 đối với cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp của dân tộc.

Với câu hỏi trắc nghiệm khách quan, HS phải suy nghĩ để lựa chọn phương án trả lời đúng, làm cơ sở để trả lời câu 2. Nếu lựa chọn đúng ở câu 1, các em mới có thể làm tốt câu 2 và ngược lại. Ở câu 1, chỉ cần HS ghi nhớ là chọn đúng phương án C, thì đối với câu 2, HS cần dùng dẫn chứng và lí lẽ để phân tích và giải thích vì sao chỉ là “bước đầu làm phá sản kế hoạch Nava”, mà chưa phải là “làm phá sản hoàn toàn”. Qua đó, kiểm tra được kĩ năng ghi nhớ kiến thức, khả năng tư duy logic và diễn đạt ngôn ngữ viết của HS.

3. Kết luận

Việc thay đổi mục tiêu dạy học chuyển từ truyền thụ kiến thức hàn lâm sang hình thành và phát triển năng lực, phẩm chất người học đã tạo ra sự thay đổi đồng bộ các thành tố của QTDH nói chung và DHLS nói riêng; trong đó, đổi mới PPDH là khâu then chốt. Việc vận dụng DHTH trong DHLS ở trường THPT là một trong những cách thức hữu hiệu nhằm đáp ứng yêu cầu này. Tuy nhiên, để thực hiện hiệu quả DHTH trong môn LS không thể diễn ra nhanh chóng và dễ dàng, mà đòi hỏi một quá trình học tập, trau dồi và thay đổi về nhận thức cũng như cách thức vận dụng

vào thực tiễn dạy học của GV. Vì vậy, việc nghiên cứu, vận dụng DHTH vào giảng dạy nội dung *Cuộc kháng chiến toàn quốc chống thực dân Pháp (1946-1954)* cho học sinh lớp 12 được xem là sự gợi mở cần thiết nhằm góp phần nâng cao chất lượng bộ môn, đáp ứng các định hướng lớn về đổi mới mục tiêu giáo dục theo tinh thần Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 của Ban Chấp hành Trung ương.

Tài liệu tham khảo

- Bộ GD-ĐT (2015). *Tài liệu tập huấn Dạy học tích hợp ở trường trung học cơ sở, trung học phổ thông*. NXB Đại học Sư phạm.
- Bộ GD-ĐT (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 của Bộ trưởng Bộ GD-ĐT)*.
- Đairi. N.G (1978). *Chuẩn bị giờ học lịch sử như thế nào?* (Đặng Bích Hà, Nguyễn Cao Lũy dịch). NXB Giáo dục.
- Đỗ Hồng Thái (2011). *Hướng dẫn dạy học tích hợp trong dạy học Lịch sử ở trường trung học phổ thông*. Đề tài Khoa học và công nghệ cấp Bộ trọng điểm, mã số: B2010-TN03-30TĐ.
- Hoàng Phê (chủ biên, 2003). *Từ điển tiếng Việt*. NXB Đà Nẵng.
- Nguyễn Thị Côi (chủ biên), Nguyễn Thị Bích, Nguyễn Thị Thế Bình, Nguyễn Mạnh Hưởng, Nguyễn Văn Ninh, Hoàng Hải Hà, Nguyễn Thị Phương Thanh, Lê Thị Thu (2004). *Chiến thắng Điện Biên Phủ*. NXB Đại học Sư phạm.
- Nguyễn Thị Kim Dung (2014). *Dạy học tích hợp trong chương trình giáo dục phổ thông*. Kì yếu hội thảo Dạy học tích hợp, dạy học phân hóa ở trường trung học đáp ứng yêu cầu đổi mới chương trình và sách giáo khoa sau năm 2015, Viện Nghiên cứu giáo dục - Trường Đại học Sư phạm TP. Hồ Chí Minh.
- Nguyễn Thị Thế Bình, Trương Trung Phương (2019). *Sự cần thiết của phương pháp tích hợp trong dạy học Lịch sử ở trường trung học phổ thông hiện nay*. Tạp chí Giáo dục, số 447, tr 29-32.
- Phan Ngọc Liên (chủ biên, 2012). *Phương pháp dạy học Lịch sử*, tập I, II. NXB Đại học Sư phạm.
- Phan Ngọc Liên, Trần Văn Trị, Nguyễn Thị Côi, Trần Vĩnh Tường (2002). *Một số chuyên đề phương pháp dạy học lịch sử*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Trần Thị Thanh Thủy (chủ biên, 2016). *Dạy học tích hợp phát triển năng lực học sinh*, quyển 2. NXB Đại học Sư phạm.
- Vũ Quang Hiền, Hoàng Thanh Tú (2014). *Phương pháp dạy học môn Lịch sử ở trường trung học phổ thông*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Xavier Roegiers (1996). *Khoa sư phạm tích hợp hay làm thế nào để phát triển các năng lực ở nhà trường?* (Đào Trọng Quang, Nguyễn Ngọc Nhị dịch). NXB Giáo dục.